

Een goed begin is het halve werk

Edith Pijpers–Streefkerk

Ga mee naar Amerika en lees het verhaal over de *Morning Meeting* op de *Mission Hill school*. Edith Pijpers-Streefkerk is geraakt als ze ziet dat deze school op bijzondere wijze tegemoet komt aan de basisbehoeften van kinderen.

'Kunnen we in Nederland nog wat leren van het onderwijs in Amerika? Is het onderwijs in Amerika dan zo goed?' Vragen, voorafgaand aan m'n bezoek aan de Verenigde Staten. Vragen die niet met een simpel 'ja' of 'nee' zijn te beantwoorden. Want, nee, het onderwijs is er lang niet altijd goed. Zeker niet op de publieke scholen (public-schools) en zeker niet in wijken met een lage sociaal economische status. Toch is dat precies de omgeving waar ik één van de meest inspirerende ervaringen in mijn onderwijs carrière heb opgedaan. We kunnen dus leren van *dit* onderwijs en van *deze* school in Amerika.

Bevlogen

Het is nog vroeg in de ochtend als twaalf Nederlanders in Boston uit de metro stappen en op zoek gaan naar de betreffende school. We vormen een gevarieerd gezelschap dat één passie deelt: onderwijs. Hier in Amerika zijn we op zoek naar voorbeelden van goed onderwijs.

In de straten van Boston zien we de gele schoolbussen rijden. Het prikkelt onze

fantasie, wat kunnen we verwachten op de school die we vandaag gaan bezoeken? Het is een 'public-school', dat betekent dat de school wordt gefinancierd uit de publieke middelen. Het is bovendien een 'inner-city-school', met een vrijwel geheel Afro- of Latijns Amerikaanse leerlingpopulatie. In Amerika weet men wat 'inner-city' in veel gevallen betekent: slechte onderwijskansen en veel drop-out!

Als we de school binnen komen is het opvallend rustig. Eén van de leerkrachten vertelt ons dat niet alle groepen op het zelfde moment beginnen. Er zijn niet genoeg schoolbussen om de kinderen tegelijkertijd op te halen. Een dag meedraaien op deze school, op zoek naar voorbeelden van goed onderwijs? Dat lijkt op het eerste gezicht weinig kans van slagen te hebben. Toch worden we niet teleurgesteld. Tijdens deze dag ontmoeten we betrokken leerlingen en bevlogen leerkrachten. De meest waardevolle ervaring is het bijwonen van de *Morning Meeting* in een K-1 groep. Het gaat hier om Kindergarten en de 1e grade, om vijf-, zes- en zevenjarigen.

Betrokkenheid en plezier

Als we het lokaal binnen komen zien we een rijke leeromgeving. Het thema deze week is 'nature'. En dat zie je! Er is gezaaid, er zijn tabellen gemaakt, er is geschreven, getekend en gefotografeerd. Je ziet dat kinderen hier worden uitgedaagd om te onderzoeken. Op het moment dat we binnen komen, zitten de kinderen op de grond voor de ochtendkring. Ze zingen, doen korte activiteiten met letters en woorden, en juf neemt de dag door. Niets bijzonders... dit zie je in een Nederlandse basisschool ook. Toch vallen er dingen op. Zoals het jongetje dat aan een tafeltje zit te ontbijten. Maar, wat vooral opvalt, is de betrokkenheid en het plezier van de leerlingen. Met bewondering kijken we naar de leerkracht. Op een warme, respectvolle manier daagt ze ieder kind uit om mee te doen. Een meisje dat op de grond ligt te huilen, kruipt tegen haar aan en zonder dat het proces wordt onderbroken, houdt ze haar vast en stelt ze het kind gerust. Als ze corrigeert, gebeurt dit op een niet-oordelende wijze.

Wat raakt me nou zo? Is het wat ik zie? Het enthousiasme en de hoge mate van betrokkenheid bij de leerlingen? De liefdevolle houding van Jada, de leerkracht? Is het omdat ik weet, dat deze school is opgericht om juist deze kinderen goede onderwijskansen te bieden en..., dat deze school hierin succesvol is? Democratie en gelijke kansen zijn op *Mission Hill* van essentieel belang. Het team vraagt zich voortdurend af: wat hebben kinderen nodig, hoe willen we de kinderen 'afleveren'. Ja, dit voel je wel tijdens deze *Morning Meeting*.

Waardevol

Ik wil inzoomen op de ochtendkring (zie kader 1 en 2). Op *Mission Hill* creëert de leerkracht een klimaat van vriendelijkheid en vertrouwen. De manier waarop deze groep de schooldag start, laat zien dat ieder *wat* en *wie* van waarde is. Tijdens de ochtendkring klinkt door welke verwachtingen er zijn. Niet alleen voor de leerkracht en de leerlingen, maar ook voor de leerlingen onderling. Door met elkaar te starten in de kring, elkaar te begroeten en letterlijk contact te maken, laten leerkrachten en leerlingen zien dat ieder kind van waarde is. De wijze waarop je als groep met elkaar omgaat, doet er toe.

**'het wordt een
fijne dag!'**

'Climate of trust'

'Het gaat vandaag een fijne dag worden en daar gaan we met elkaar voor zorgen'. 'Het gaat vandaag een fijne dag worden en we gaan heel veel leren, ontdekken en samen doen'. Dat is 'the tone for respectful learning and the climate of trust' die je ervaart tijdens de ochtendkring op *Mission Hill*.

Ik zie een sterke relatie met wat Stevens (1997) zegt over een goed pedagogisch basisklimaat. Een goed pedagogisch basisklimaat veronderstelt dat we uitgaan van het proactieve karakter van de ontwikkeling van kinderen. Kinderen zijn in staat om in interactie met hun (sociale) omgeving dat te doen wat nodig is voor hun ontwikkeling. Kinderen verschillen in de wijze waarop ze dit doen. Ze verschillen in talent, tempo en temperament. Om zich te kunnen ontwikkelen hebben kinderen een rijke leeromgeving nodig, maar ook het zelfvertrouwen en het vertrouwen van de ander dat ze het aankunnen. 'A climate of trust', waarin zelfvertrouwen en hoge verwachtingen hand in hand gaan. Zo bekeken biedt de ochtendkring een prachtige kans om tegemoet te komen aan de basisbehoeften van leerlingen. Stevens (1997) benoemt deze psychologische basisbehoeften als de behoefte aan relatie, competentie en autonomie. Basisbehoeften vormen de voorwaarden waaronder kinderen zich kunnen ontwikkelen. Ook Janssen-Vos (1997) geeft aan, 'willen kinderen tot ontwikkeling kunnen komen, dan zijn er altijd (psychologische) voorwaarden of condities in het spel: ze moeten vrij zijn van emotionele belemmeringen, ze hebben een gezond zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld nodig en moeten nieuwsgierig, onderzoekend en ondernemend zijn.' Zij noemt deze voorwaarden: basiskennmerken, het zijn voorwaarden en tegelijkertijd ook doelen in

Basis gemotiveerde leerhouding

- **Relatie** = de behoefte aan veiligheid en ondersteuning, aan beschikbaarheid van anderen. Vertrouwen op de beschikbaarheid van anderen leidt tot het besef dat de omgeving veilig en voorspelbaar is.
- **Competentie** = de behoefte om greep te hebben op de omringende omgeving. Mensen willen de problemen waarmee ze dagelijks worden geconfronteerd, op kunnen lossen. Mensen die vinden dat ze greep hebben op hun omgeving, voelen zich competent en hebben vertrouwen in hun eigen kunnen.
- **Autonomie** = de behoefte om op basis van eigen initiatieven te handelen, om zelf beslissingen te nemen.

Uit *Responsieve Instructie in de onderbouw*

Vaste elementen:

- **Greeting:**

De ochtendkring start met groeten, contact maken. Door elkaar bewust te begroeten, leren kinderen elkaars namen kennen. Dit versterkt het gevoel er bij te mogen horen en helpt kinderen te oefenen met omgangsvormen.

- **Sharing:**

Een vast onderdeel van de ochtendkring is het delen van ervaringen, 'sharing'. Het stimuleert de betrokkenheid met een ander, om te kennen en gekend te worden. Sharing biedt ook kansen om in een groep te spreken, om een eigen geluid te laten horen. Het stimuleert de nieuwsgierigheid en een onderzoekende houding.

- **Group Activity:**

Korte activiteiten kunnen deel uit maken van de ochtendkring (afwisselend specifieke leer- en ontwikkelingsdoelen/ brede ontwikkeling/ puur plezier). Ze dragen bij aan het gemeenschapsgevoel doordat kinderen met elkaar een repertoire opbouwen van gedeelde materialen, liedjes, spelletjes en gedichten. Begrippen als participatie, coöperatie en inclusie staan centraal.

Purposes of Morning Meeting:

- *Morning Meeting* sets the tone for respectful learning and establishes a climate of trust.
- The tone and climate of *Morning Meeting* extend beyond the Meeting.
- *Morning Meeting* motivates children by addressing two human needs: the need to feel a sense of significance and belonging and the need to have fun.
- The repetition of many ordinary moments of respectful interaction in *Morning Meeting* enables some extraordinary moments.
- *Morning Meeting* merges social, emotional, and intellectual learning.

Uit *The Morning Meeting Book*

het onderwijs. Er moet voortdurend en bewust aandacht besteed worden aan deze basisbehoeften.

Op *Mission Hill* vinden leerkrachten het belangrijk dat ieder kind wordt gezien en gekend. De leerkrachten zeggen dat de stem van ieder kind gehoord moet worden. Tijdens de ochtendkring met jonge kinderen op een 'inner-city school', zien we hoe leerkrachten er in slagen voortdurend en met aandacht tegemoet te komen aan de basisbehoeften van kinderen. Dit is op de deze school geworteld in de vaste overtuiging dat ieder kind van waarde is en dat de school er voor ieder kind toe doet. Met deze overtuiging bieden we deze kansarme leerlingen een kansrijke start van de dag.

'de stem van ieder kind moet gehoord worden'

Zet de toon!

Dit reisverhaal wordt een pleidooi om juist in de ochtendkring de basisbehoeften centraal te stellen. Omdat de ochtendkring bij uitstek de plaats en tijd is om samen met de kinderen een bijzondere sfeer te creëren. In de ochtendkring wordt gepraat, geluisterd en gezongen. Vaak gaat het om het kringgesprek en de rituelen rond de dagopening. Maar is dat dan voorspelbaar, langdradig en dus saai? Zeker niet! Het gaat om de toon. Hoe je als leerkracht samen met de leerlingen een sfeer van veiligheid, plezier en vertrouwen creëert, doet er toe. De

leerlingen ervaren in de kring: het wordt vandaag een fijne dag. Laat ze ervaren dat zij hierbij zelf van belang zijn. Dat hun bijdrage wordt gewaardeerd.

Door met zorg en aandacht tegemoet te komen aan de behoefte aan relatie, competentie en autonomie, bevordert je een positief zelfbeeld en een leergierige, onderzoekende houding. Kinderen daag je intellectueel en sociaal emotioneel uit. Het zijn de hoge verwachtingen, de interesse en het plezier die je als leerkracht uitstraalt, die de ochtendkring, ook in Nederlandse jonge kindgroepen, tot een glansrijke start van de schooldag maken.

Edith Pijpers-Streefkerk is orthopedagoge en verbonden aan het Marnix Onderwijscentrum in Utrecht.

Literatuur

- Castelijns, J., Stevens, L.M. (1996). *Responsieve Instructie in de onderbouw. Bevorderen van spelen en werken van gemakkelijk afgeleide kinderen*. Hoevelaken: CPS.
- Decy, E.L., Chandler, C.L. (1986). The importance of motivation for the future of the LD Field. In: *Journal of Learning Disabilities*, 19, 587-594.
- Janssen-Vos, F.J. (1997). *Basisontwikkeling in de onderbouw*. Assen: van Gorcum.
- Kriete, R. (2002). *The Morning Meeting Book*. Greenfield, MA: Northeast Foundation for Children.
- Stevens, L.M. (1997). *Overdenken en doen. Een pedagogische bijdrage aan adaptief onderwijs*. 's-Gravenhage: Procesmanagement Primair Onderwijs.

